

**Cumhuriyet'in İlk Yüzyılında Eğitim: Kurumlar, Etkinlikler ve Öğretim, Yeditepe
Üniversitesi Yayınevi (2024). ISBN: 978-975-307-154-3**

Selver TAŞIGÜZEL

Uzman, Yeditepe Üniversitesi, selver.tasiguzel@yeditepe.edu.tr,

ORC-ID: 0009-0002-2473-1097

Geliş Tarihi/Received:

02.12.2024

Kabul Tarihi/Accepted:

27.12.2024

e-Yayım/e-Printed:

28.12.2024

Cumhuriyet'in İlk Yüzyılında Eğitim: Geçmişin İzleri, Geleceğin Ayak Sesleri...

Cumhuriyet'in ilk yüz yıllık serüveninde eğitim, bir milletin yeniden inşası ve çağdaşlaşmasının mihenk taşı olarak değerlendirilebilir. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyeleri tarafından Cumhuriyetin 100. Yılına armağan olarak hazırlanan bu kitap, 100 yılda eğitimi, kurumlar, etkinlikler ve öğretim bağlamında ele almaktadır. *Cumhuriyetin İlk 100 Yılında Eğitim: Kurumlar, Etkinlikler ve Öğretim* adlı eser, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren eğitim alanında gerçekleşen dönüşümleri çok boyutlu bir perspektifle ele alan bir çalışmadır. Dr. Evrim Eveyik-Aydın editörlüğünde hazırlanan kitap, sekiz farklı yazarın

katkılarıyla, Cumhuriyet'in eğitim politikalarını, toplumsal yapıya etkilerini ve pedagojik yeniliklerini tarihsel ve analitik bir çerçevede okuyucuya sunuyor.

Kitap, eğitim üzerinden bir ülkenin kimliğinin ve vizyonunun ne ölçüde dönüştürüldüğünü anlatan rehber niteliğinde bir çalışma. Cumhuriyet'in ilk yıllarından bu yana eğitimdeki reformları, kurumları, eğitim etkinliklerini ele alan bu zengin içerik, okurlarını hem geçmişle yüzleştiriyor hem de geleceğe yönelik eğitim politikaları konusunda onlara ilham verici bilgiler sunuyor. Kitapta kullanılan ve bazıları önemli belgelere ait olan görsellerin kitabın içeriğine yaptığı katkıların yanı sıra, 100 yıllık tarihsel boyutun somutlaşması bağlamında da dikkat çekiyor. Bu inceleme yazısı, kitabın bölümlerini ayrı ayrı ele alarak hem eleştirel sorular yöneltmeyi hem de bu sorular üzerinden bir değerlendirme yapmayı hedeflemektedir. Cumhuriyet'in kuruluşuyla başlayan eğitim reformları serüvenini, bu serüvenin öncesini de göz ardı etmeden ele almaya çalışacağım.

Cumhuriyet kurulmuştur ancak hali hazırda var olan eğitim Osmanlı'nın mirasıdır. "O halde devralınan bu mirası millileştirme ve modernleştirme yolunda neler yaşanmış, hangi adımlar atılmıştır?" sorusunun cevabını birinci bölümde buluyoruz. Prof. Dr. A. Münire Erden, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunda Eğitimin Durumu ve Eğitimde Reform Hareketleri" başlıklı yazısında, "Tanzimat'tan itibaren süregelen reformlar, Cumhuriyet eğitim politikalarına ne şekilde zemin hazırlamıştır, Türk eğitim sisteminin yapılandırılmasında ve okuryazar sayısının artırılmasında hangi unsurlar rol oynamıştır, öğretimde birlik nasıl sağlanmıştır?" gibi sorulara yanıtlar verirken Osmanlı döneminden devralınan eğitim mirasını ve modernleşme çabalarını, yurt çapında başlatılan eğitim seferberliğini, Harf Devrimi ile eğitimde ve dilde sağlanmaya çalışılan milli birliği, Millet Mektepleri'ni, Tevhid-i Tedrisat'ı ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki eğitim reformlarını kapsamlı bir şekilde analiz eder. Ayrıca Prof. Dr. Erden'in eğitim reformlarını toplumsal ve siyasi bağlamda değerlendirmesi, okuyuculara dönemin dinamiklerini anlamaları konusunda zengin bir içerik sağlamaktadır. Özellikle Tevhid-i Tedrisat Kanununun ve Harf Devrimi'nin detaylarıyla incelenmesi, Türk eğitim tarihindeki bu önemli adımların okur tarafından kavranmasına yardımcı oluyor.

Türk Milli Eğitimi'nde kısa sürede gerçekleştirilen devrim niteliğindeki reformlar, yeni doğmuş Cumhuriyet için oldukça büyük adımlardı ama elbette ki yeterli değildi. Halkın büyük

çoğunluğu köylerde yaşıyordu, okuma-yazma bilmiyordu. Köylünün kalkınması, eğitim alması nasıl sağlanacaktı? İşte tam bu noktada, eğitimdeki dönüştürücü reformları Köy Enstitülerinin kurulması izledi. İkinci bölümde Dr. Onur Seçkin, “Cumhuriyetin 100. Yılında Yetişkin Eğitiminin Geleceğine Köy Enstitülerinin Penceresinden Bakmak” adlı yazısında köy okullarına öğretmen yetiştiren, memleketin ve köylünün eğitiminde baş rol oynayan Köy Enstitüleri modelini, halk eğitimi ve toplumsal kalkınma açısından ele almış, bu modelin 21. yüzyılda yetişkin eğitime ilham verebileceğine vurgu yapmıştır. Dr. Seçkin, Köy Enstitüleri’nin kurulmasına neden ihtiyaç duyulduğunu, bu okullarda uygulanan “iş içinde ve yaparak öğrenme” modelini ve buradan mezun olan öğretmenlerin köylerde üstlendikleri görevleri ve sağladıkları toplumsal katkıları detaylı bir biçimde irdelemiş ve Köy Enstitüleri’ni sadece Türk eğitim tarihinin en önemli deneyimlerinden biri olarak değil, aynı zamanda yetişkin eğitime yönelik uluslararası bir başarı modeli olarak da nitelendirmiştir. Bununla birlikte Dr. Seçkin yazısında bugünkü yetişkin eğitiminde öne çıkan ve “Hayat Boyu Öğrenme (HBÖ)” olarak adlandırılan modelin ortaya çıkışı, gelişimi ve kapsamı açısından da değerlendirmesini yapmıştır. Tıpkı Cumhuriyet’in ilk çeyreğinde kurulan Köy Enstitüleri’nin köylü yetişkin nüfusun eğitiminde aldığı roller ve sağladığı toplumsal katkılar gibi, Cumhuriyetimizin 100. yılında da HBÖ gibi eğitim modelleriyle gerek yetişkin eğitiminde gerekse de mesleki eğitim alanlarında bugünün gerçekleri ve ihtiyaçları çerçevesinde reformlar yapılabileceğini belirtmiştir.

Türk Milli Eğitimi’nin ustalıkla döşenen bu yapı taşlarının yanı sıra yeni kurulmuş olan bu topluma kazandırılması gereken en önemli hususlardan biri de Kurtuluş Savaşı sırasında filizlenen ve Cumhuriyet’in kurulmasıyla çiçek açan ulusal bilinçti. Milli kimliğimizin, kültürümüzün, ulusal değerlerimizin, eğitimin zihinlerde açtığı bu kapıdan içeri girmesi sağlanmalıydı. Bu işlevi de okul etkinlikleri üstlenmişti. Kitabın üçüncü bölümünde Prof. Dr. Yelkin Diker Coşkun, Cumhuriyet’in erken dönemine özgü okul etkinliklerini analiz ederek ulusal bilincin inşasındaki rollerini ele alır. Andımız, Yerli Malı Haftası ve Okuma Bayramları gibi etkinliklerin, toplumsal dayanışmayı ve kimlik oluşumunu destekleme işlevlerini ortaya koyar. Cumhuriyet dönemindeki karakteristik okul etkinliklerinin tarihsel ve kültürel bağlamda detaylı bir şekilde ele alınması son derece anlamlıdır. Milli kimlik ve değerlerin inşasında eğitimin rolünü vurgulayan yazar, Andımız ve Dil Bayramı gibi etkinliklerin önemini etkileyici bir şekilde açıklayarak eğitimde kültür aktarımının gücüne dair önemli bir bakış açısı sunuyor.

Cumhuriyetin yapı taşları inşa edilirken öyle günler vardı ki milli bayram ilan edilip yüzyıllar sonra dahi anılır, kutlanır olacak nitelikteydi. Kitabın dördüncü bölümünde “Okullarda 19 Mayıs ve 23 Nisan Kutlamaları” başlıklı yazısıyla Dr. Esra Yalçın, milli bayramların eğitimdeki rolünü, ulusal değerlerin aktarımı ve toplumsal birlikteliğin sağlanması bağlamında ele alır. Bu bölümde yüz yıl sonra dahi büyük bir coşkuyla kutlanan bayramlar haline gelmiş olan 19 Mayıs, 23 Nisan, 29 Ekim, 30 Ağustos tarihlerinin ulusun ortak değerlerini ve hedeflerini gelecek nesillere aktarması bakımından işlevlerini ve bu bağlamda da önemli rolün okullarda olduğu ortaya koyar. Dr. Yalçın, ulus anlayışımızın oluşmasında ve korunmasında önemli bir yere sahip olan 19 Mayıs ve 23 Nisan tarihlerinin bayram olarak kutlanmasına karar verildiği süreçlerden başlayarak günümüze dek uzanan tarihi öyküsünü kapsamlı bir biçimde ele almıştır. Dr. Yalçın, bayram kutlamalarının sadece bir tören değil, aynı zamanda eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade etmiş, bu etkinliklerin öğrencilerde aidiyet hissi yaratma ve tarihsel olayları anlamlandırma konusundaki katkılarına da dikkat çekmiştir.

Elbette eğitimin her alanında gerçekleştirilen bu nitelikli reform çalışmaları arasında Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik hizmetleri de önemli bir yere sahipti. Kitabın beşinci bölümünde, Prof. Dr. Nilüfer Özabacı, “Eğitimde Ruh Sağlığı Hizmetlerinin Tarihi” başlıklı yazısında, eğitim sistemi içinde oldukça önemli bir yere sahip olan Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik hizmetlerinin Türkiye’deki tarihsel gelişimini, bu hizmetlerin bireysel farklılıkları dikkate alarak öğrencilerin ihtiyaçlarına nasıl yanıt verdiğini, Yüksek Öğretimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanlarının oluşumunu ve okullarda verilmeye başlanan danışmanlık hizmetlerini tarihi verilerle birlikte kapsamlı bir biçimde ele alır ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanındaki mesleki yapılanma ve örgütlenmedeki gelişmeleri başarılı bir şekilde aktarır. Prof. Dr. Özabacı ülkemizde okul psikolojik danışma hizmetlerinin geçmişini ve bugününü anlamaya çalışmak kadar geleceğini de okumaya çalışmanın önemini vurgular. Bu bağlamda okul psikolojik danışma hizmetlerinin, ülkemizin geleceğinin inşasında önemli bir yere sahip olan gençlerin sağlıklı bir şekilde yetişmesinde, eğitim almasında ne denli önemli bir unsur olarak ön plana çıktığını görüyoruz.

Kitabın altıncı bölümünde “Cumhuriyet’in İlk Yüzyılından İkinci Yüzyılına Matematik Eğitimi” adlı yazısında Doç. Dr. Oğuzhan Doğan, matematik eğitiminin Cumhuriyet’in ilanından

günümüze dek uzanan yüz yıllık süreçte geçirdiği değişiklikleri ele alır, Cumhuriyet öncesi matematik eğitime ışık tutarak bu tarihi dönemler arasında karşılaştırmalar yaparken bu süreç üzerinden de geleceğe dair önerilerde bulunur. Doç. Dr. Doğan, Matematik biliminin sadece eğitim alanında değil, dün, bugün ve gelecekte insan hayatının neredeyse her alanında sahip olduğu güçlü etki ve değerini çarpıcı örneklerle, görsellerle ortaya koyar. Ayrıca bu bölümde matematik eğitiminin gelişiminde oldukça önemli bir yere sahip olmakla birlikte günümüzde pek az kişinin bildiği, hem oluşturulmasında hem de yazılmasında Atatürk'ün büyük bir rol aldığı *Geometri* kitabı ve matematik terminolojisindeki sadeleşme de ele alınır. Matematiğin genç nesillerin zihinlerinde dünyayı anlama ve algılamaları ve eşitlikçi perspektife sahip olmaları açısından oldukça önemli bir konuma sahip olduğu üzerinde durulur ki buradan da yazarın Matematik aracılığıyla bizlere yeni bir bakış açısı kazandırmaya çalıştığını söylemek yerinde olur.

Hayatımızın her alanında, her döneminde, gelişimin başrol konumundaki öğelerinden biri olan teknoloji, eğitim hayatımızın dönüşümünde, geçmişten günümüze önemli aktörlerinden biri olmuştur. Kitabın yedinci bölümü, Dr. Meltem İpek Öner'in "Türkiye'de Eğitim Teknolojisi: Geçmişten Günümüze Yolculuk" adlı yazısında okuyucuya eğitim alanında Cumhuriyet'in ilk yıllarından günümüze kadar kullanılan kara tahta, tepegöz, projeksiyon cihazı, akıllı tahta, bilgisayar, internet, mobil öğrenme, uzaktan eğitim, yapay zeka gibi teknolojilerin, eğitimimize sunduğu katkıları, başka bir deyişle teknoloji sayesinde değişen, dönüşen ve bugünkü haline evrilen eğitimimizin yüz yıllık yolculuğunu gözler önüne serdiği özel bir bölümdür. Eğitimdeki dijital dönüşümlerin perde arkasının da okuyucuyla paylaşıldığı bu bölümün, kitabın en ilgi çekici kısımlarından biri olduğunu söylemek gerekir.

Yadsınamaz, inkar olunamaz bir gerçek vardır ki, o da Türk Milli Eğitimi'nin en eşsiz, en değerli ögesi olan eğitimciler, öğretmenlerdir. Bu değerli eserin son bölümü oldukça anlamlı ve görkemli bir bitiriş sunuyor bizlere. Dr. Evrim Eveyik Aydın'ın ömrünü eğitime adanmış bir eğitimci, akademisyen ve dahası kendi hocası da olan Prof. Dr. Ayşe Semra Akyel ile yaptığı, onun öğretmen eğitimindeki deneyimlerini, ideallerini ve eğitim anlayışını okuyucuya aktaran kıymetli bir söyleşi. Bu söyleşide Dr. Eveyik Aydın, okuyucuyu, çağdaş öğretmen yetiştirme alanını, uygulama, araştırma, çok yönlü donanım ve uluslararasılaşma gibi farklı perspektiflerden ele alan Prof. Dr. Akyel'in kendi eğitim-öğretim hayatı ve kendi eğitimcilik deneyimlerinin

harmanlandığı eşsiz ve tarihi bir yolculuğa çıkarıyor. Prof. Dr. Akyel'in Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı döneminde gerçekleştirdiği öncü ve örnek niteliğindeki uygulamaların geleceğin akademisyenlerine, eğitimcilerine ve eğitim yöneticilerine her adımda rehber olacağı söylenebilir.

Bu kitap, Cumhuriyetimizin ilk yıllarından itibaren eğitim politikalarının nasıl şekillendiğini, eğitim kurumlarının tarihçesini, eğitim alanındaki reformların, etkinliklerin ne zaman ve nasıl başladığını öğrenmek isteyenlerin, eğitimcilerin, eğitim politikaları üzerine çalışanların, geleceğin inşasında rol alacak olan tüm gençlerin okuması gereken başvuru kaynaklarından biri olma niteliğindedir. Zira unutmayalım ki geçmiş her zaman geleceğin rehberi olmuştur. Türkiye'nin eğitimde attığı cesur adımları, toplumsal kalkınmadaki vazgeçilmez rolüyle birleştiren bu kitap, yeni nesiller için ilham verici bir kaynak. Okuyucular, bu kitapta eğitimin sadece bir bilgi aktarım süreci olmadığını, aynı zamanda bir milletin kimliğinin inşasını üstlenmekte büyük bir sorumluluğunun olduğunu tarihi örnekler vasıtasıyla yakından görüyor. Cumhuriyet'in eğitim ideallerini ve bu ideallerin günümüzle nasıl bir bağ kurduğunu anlamak isteyenler için benzersiz bir rehber. Geçmişin deneyimlerini, bugünün ihtiyaçlarıyla harmanlayan bu eser, eğitimle ilgilenen herkes için bir başvuru kaynağı olmaya aday.